

Lisansüstü Düzeyde Turist/Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Programların Müfredatlarının İncelenmesi ve Öneriler*
(Review of The Curriculum of The Tourist/Tourism Guidance Graduate Programs and Recommendations)

** Yunus TOPSAKAL^a

^a Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Adana-Türkiye
(topsakal.yunus@gmail.com) <https://orcid.org/0000-0003-3202-5539>

MAKALE GEÇMİŞİ

Gönderim Tarihi:

01.12.2020

Kabul Tarihi:

23.02.2021

Anahtar Kelimeler:

Turizm Rehberliği
Lisansüstü Eğitim
Müfredat

Keywords:

Tourism Guidance
Graduate Education
Curriculum

Makalenin Türü: Araştırma Makalesi

****Sorumlu Yazar:** Yunus TOPSAKAL

E posta: topsakal.yunus@gmail.com

ÖZ

Turizm endüstri sisteminde, turizm rehberlerinin rolü ve sorumlulukları yadsınmayacak düzeydedir. Bundan dolayı, ülkeler turizm rehberliği mesleği ile ilgili sertifika programları, ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimleri vermekte ve turizm rehberliği ile ilgili yasal düzenlemeler yapmaktadır. Literatürde turizm rehberliği ile ilgili ön lisans ve lisans ders müfredatları ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmişken, yüksek lisans düzeyinde herhangi bir çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Bundan dolayı, çalışmanın amacı turizm rehberliği tezli ve tezsiz yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerde, zorunlu ve seçmeli olarak okutulan derslerin turizm rehberi ruhsatnamesi sahibi olunması için Turizm Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nde yer alan dersler bağlamında incelenmesidir. Araştırmada öncelikle turizm rehberliği eğitimi ve müfredatlar ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Ardından, turizm rehberliği tezli ve tezsiz yüksek lisans eğitimi veren programlar belirlenmiştir. Tezli ve tezsiz programların müfredatlarında yer alan dersler ile Turizm Rehberliği Meslek Yönetmeliği'ndeki zorunlu dersler karşılaştırılmıştır. Çalışmada ayrıca, tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarındaki dersler yabancı dil, bölgesel temalı dersler ve belli uzmanlık gibi unsurlar kapsamında da incelenmiştir. Sonuç olarak, tezli ve tezsiz turizm rehberliği veren programların müfredatlarındaki dersler ile Turizm Rehberliği Meslek Yönetmeliği'ndeki dersler ve farklı üniversitelerdeki programların müfredatlarındaki derslerin birbiriyle uyumlaştırılması önemli görülmektedir. Çalışma bulgularının turizm rehberlik mesleği ile ilgili TUREB, Turist Rehberleri Odalarının, sertifika eğitimi sağlayan ve lisansüstü düzeyde eğitim veren kurumların vereceği kararlar ve gelecekte açılacak programlar için katkı sağlaması beklenmektedir.

ABSTRACT

The roles and responsibilities of tourism guides in the tourism industry are undeniable. Therefore, countries provide certificate programs, undergraduate and graduate educations and make legal arrangements related to tourism guidance. In the literature, while studies related to associate degree and undergraduate course curricula related to tourism guidance have been carried out, it has been determined that there is no study at graduate level. Therefore, the aim of the study is to examine the courses that are taught compulsory and elective in universities that provide graduate education with and without thesis in the context of the courses in the Tourism Guidance Vocational Regulations in order to have a tourism guide working card. In the research, firstly, literature review related to tourism guidance education and curricula were done. Then, programs curricula that provide tourism guidance graduate education with and without thesis were determined. It is important to harmonize the curricula of the graduate programs that provide tourism guidance with and without thesis and the curricula of the programs in different universities and the courses in the Tourism Guidance Vocational Regulation. The findings of the study are expected to contribute to the decisions to be given by TUREB, Tourist Guides Chambers, institutions providing certificate education and graduate education related to the tourism guiding profession and programs to be opened in the future.

Makalenin Künyesi: Topsakal, Y. (2021). *Lisansüstü Düzeyde Turist/Turizm Rehberliği Eğitimi Veren Programların Müfredatlarının İncelenmesi ve Öneriler*. AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi, 24 (1), 99-115.

*Bu makale, 05-06 Kasım 2020 tarihleri arasında düzenlenen "III. Ulusal Turist Rehberliği" kongresinde sözlü olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Turist rehberi, ülkeye gelişlerinden geri dönünceye kadar yabancı ziyaretçi grupları ile bir arada ve doğrudan ilişki içinde olan ülke vatandaşlarıdır (Ahipaşaoğlu, 2001). Bir başka tanıma göre, turist rehberleri, turistlerin ziyaret ettiği yerler, karşılaştıkları yerel halk ve yolculuk esnasında çekilen fotoğraflar hakkında hikayeler ile bilgi veren profesyonellerdir (Leclerc ve Martin, 2004). Genel kabul gören tanıma göre turist rehberi, turistlere istedikleri dilde kılavuzluk eden ve destinasyondaki özel, kültürel ve doğal miras alanları hakkında eğlendirici şekilde bilgi sağlayan ve resmi makamlarca yetkinliği tanınan kişidir (WFTGA, 2020).

6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu'na göre turist rehberi, bu kanun hükümlerince mesleğe kabul edilen ve turist rehberliği hizmeti verme hak ve yetkisine sahip gerçek kişilerdir. Bu kanuna göre rehberlik hizmeti: “seyahat acentalığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesi” olarak ifade edilmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Turist rehberlerinin profesyonel olmasını sağlayan ve yerine getirmesi gereken bazı sorumluluklar bulunmaktadır. Turist rehberlerinin görev ve sorumluluklarından bazıları; liderlik özelliği taşımak; disiplinli olmak; doğru, dürüst, tutarlı ve adil olmak; meslek ve turist sırlarını paylaşmamak; kendini sürekli yenileyerek kültür, bilgi ve deneyimini arttırmak; turistlerin özelliklerinin farkında olup ona göre davranmak; ülkenin turiste sunduğu ürün ve turun özelliklerini iyi bilmek; ülke ile ilgili olumlu imaj yaratılmasına katkı sağlamak ve anında ve neşeli bir şekilde bilgi sağlamaktır (Yarcan, 2007). Bu özellikler ve sorumluluklar eğitimler ile kazandırılmaktadır. Ülkemizde de turist rehberliği eğitimi üniversitelerde ve TUREB tarafından verilmektedir.

Ülkemizde 1995 yılına kadar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca verilen turist rehberliği eğitimi, sonradan çıkarılan kanunla aynı zamanda yükseköğretim düzeyinde de vermeye başlanmıştır (Ahipaşaoğlu, 2001). Yükseköğretimde önceleri meslek yüksekokullarında ön lisans olarak verilen turist rehberliği, ardından yüksekokul ve fakültelerde lisans düzeyinde vermeye

başlanmıştır (Çokişler, 2017). 1992 yılında ilk turist rehberliği ön lisans mezunu veren Ankara Üniversitesi'ne bağlı Başkent Meslek Yüksekokuludur. İlk turist rehberliği lisans eğitimi ise 1997 yılında Erciyes Üniversitesi'ne bağlı olan Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda başlamıştır (Tolga vd., 2015). Daha sonra turist rehberliği veya turizm rehberliği adı altında anabilim dalları kurularak turizm rehberliği eğitimi, tezli ve tezsiz yüksek lisans düzeyinde de verilmeye başlamıştır. Bu aşamalarla eş zamanlı olarak, turizm endüstrisindeki rekabetten dolayı yeni destinasyonlar ve turistik ürünler geliştirilmiştir. Bu kapsamda, uzmanlık gerektiren turizm rehberliği alanları oluşmuştur. Turizm rehberleri, bu değişimlere ayak uydurmak için sürekli olarak yeni yerler, yeni kültürler, yeni diller ve yeni tarihler öğrenerek kendilerini güncel tutmalıdır (Yenipınar ve Kardaş, 2019).

Kaliteli bir eğitim ile kaliteli turizm rehberi yetiştirilebilir (Hacıoğlu, 2008). Bundan dolayı, turizm rehberliği müfredatlarının sertifika programındaki derslerle uyumlu ve güncel derslerden oluşması önemlidir. Ön lisans ve lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerdeki müfredatları konu alıp inceleyen çalışmalar (Güven ve Ceylan, 2014; İşçeli ve Kılıç, 2018; Yenipınar ve Kardaş, 2019) olmasına rağmen, özellikle son yıllarda hızla artan lisansüstü düzeyinde turizm rehberliği eğitimlerinin müfredatlarına yönelik herhangi çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bundan dolayı, çalışmanın amacı, turizm rehberliği tezli ve tezsiz yüksek lisans eğitimi veren üniversitelerde zorunlu ve seçmeli olarak okutulan derslerin turizm rehberi çalışma kartı sahibi olunması için Turizm Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nde yer alan dersler bağlamında incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda öncelikle profesyonel turist rehberliği mesleğine değinilmiş ve turist rehberliği eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Ardından çalışmaya konuya olan turist rehberliği lisansüstü programlarının dersleri incelenerek sonuç ve önerilerde bulunulmuştur.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Türkiye'de profesyonel turist rehberi olmanın şartları 6326 sayılı "Turist Rehberliği Meslek Kanunu" ile belirlenmiştir. Bu kanun uyarınca turist rehberi olabilmek için üniversitelerin turist/turizm rehberliği bölümlerinden mezun olmak veya TUREB tarafından açılan sertifika programından başarılı olmak ilk şarttır. İkinci ve önemli olan bir diğer şart ise rehberlik yaparken ziyaretçilere anlatımın yapılacağı dil veya dillerden YDS veya TUREB dil sınavında sınavın en az 75 almaktır. Üçüncü şart ise uygulama gezisini tamamlamaktır. Ülkesel turist

rehberliği için en az 30, bölgesel turist rehberliği için en az 6 günlük uygulama gezisi zorunludur (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Turist rehberliği mesleği profesyonellik gerektiren bir meslektir. Profesyonel turist rehberlerinin sahip olduğu bilgi göz önüne alınınca halk tabiriyle ‘ayaklı kütüphane’ görevi üstlendikleri söylenebilir. Bundan dolayı profesyonel turist rehberlerinin eğitilmesi ve yetiştirilmesi önemli bir konudur (Özbay, 2002). Fakat birçok ülkede, Türkiye’deki gibi profesyonel turist rehber olmak için standart bir eğitim mevcut değildir (Tanrıseven vd., 2019). Türkiye’de Profesyonel Turist Rehberliği Yönetmeliği uyarınca, 1995 yılına kadar turizm rehberliği ile ilgili eğitim, kurslar ile Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca verilmekteydi. Fakat üniversitelerde eğitimin çeşitlenmesi ile beraber turizm rehberliği eğitimi üniversitelerde de vermeye başlamıştır (Hacıoğlu, 2008). Günümüzde, turizm rehberliği eğitimi iki şekilde verilmektedir: örgün ve yaygın eğitim. Yaygın eğitim 2013 yılına kadar sadece Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca kurslar ile verilmekteyken, 2013 yılında yayımlanan Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği’nce sadece Birlikler ve TÜRSAB ortak önerisi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı onayı ile sertifika eğitimi verilmektedir (Eker ve Zengin, 2016). Örgün eğitim ise üniversiteler aracılığıyla verilmektedir. İlk olarak ön lisans düzeyinde verilen turizm rehberliği eğitimi, daha sonra lisans düzeyinde verilmiştir. Ardından tezli ve tezsiz yüksek lisans turizm rehberliği eğitimi ile lisansüstü düzeyde eğitim verilmiştir. Bundan dolayı, turizm rehberliği örgün eğitim ön lisans, lisans, tezli yüksek lisans, tezsiz yüksek lisans ve uzaktan tezsiz yüksek lisans olarak verilmektedir.

Literatür incelendiğinde profesyonel turist rehberliği eğitimini farklı açılardan ele alan çalışmalar mevcuttur. Değirmencioğlu (2001), turizm rehberliği eğitiminin bakanlık tarafından verilen sertifika programlarından mezun olmuş turist rehberlerinden elde ettikleri veri ile incelemiştir. Sonuç olarak sertifika kurslarında verilen eğitimin turist rehberliği meslek yeterliliği için tam anlamıyla yeterli olmadığı sonucuna varmıştır.

Arslantürk (2010), öğrencilerin yükseköğretim kurumlarında aldığı turist rehberliği ile ilgili eğitime yönelik algılarını belirlemek amacıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmaya turist rehberliği ön lisans ve lisans öğrencileri dahil edilmiştir. Çalışma sonucunda, hizmet kalitesi boyutlarının ön lisans eğitimi alanların aleyhine göreceli bir algılama belirlemiştir. Baltacı vd. (2012), üniversitelerde turizm eğitimi gören öğrencilerin eğitim memnuniyetini ölçmek için araştırma yapmışlardır. Turist rehberliği bölümünde eğitim alan öğrencilerin eğitim

memnuniyetinin turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerden daha fazla olduğunu belirlemişlerdir. Bunun nedenini ise turist rehberliği mezunlarının gelecekle ilgili kendini güvende hissettiğine bağlamışlardır. Çünkü turizm işletmeciliği mezunları mezun olunca sektörde hangi birimlerde ve hangi pozisyonlarda çalışacaklarından emin değildirlir.

Yenipınar ve Zorkirişçi (2013), turist rehberliği lisans eğitiminde verilen dersleri Avrupa Birliği ülkelerindeki turist rehberliği eğitim dersleri ile karşılaştırmışlardır. Çalışmalarında sonuç olarak Türkiye'deki turist rehberliği eğitiminde güncel derslere yer verilmesini önermişlerdir. Güven ve Ceylan (2014), Turizm Rehberliği Meslek Yönetmeliği ile ön lisans ve lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren üniversitelerin müfredatlarının uyumluluğunu incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, turizm rehberliği ön lisans ve lisans bölüm müfredatlarının üniversiteler arasında farklı olduğunu ve yönetmelikte zorunlu olan derslerin bazılarının müfredatlarda yer almadığı ya da seçmeli ders olarak verildiğini belirlemişlerdir.

Eker ve Zengin (2016), turist rehberliği eğitimini turist rehberlerinin bakış açısıyla incelemiştir. Rehber odalarına kayıtlı rehberlerden nitel veri elde etmişlerdir. Çalışmalarında turist rehberliği mesleğinin yapılabilmesi bağlamında teorik derslerin yetersiz olduğu sonucuna varmışlar ve uygulamalar ile turist rehberliği eğitiminin desteklenmesini önermişlerdir. Yenipınar vd. (2017), turist rehberliği mesleğinin sorunlarını belirlemek için çalışma gerçekleştirmişlerdir. Önerilerde ise ders isimlerinin ve içeriklerinin uyumlaştırılmasını, ders materyallerinin çeşitlendirilmesini, uygulamalı derslerin artırılmasını ve bir rehberlik eğitim felsefesinin oluşturulmasını önermişlerdir.

İşçeli ve Kılıç (2018), turist rehberliği sertifika programında verilmesi gereken zorunlu dersler ile lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerdeki müfredatları karşılaştırmışlardır. Sonuç olarak, sertifika programında zorunlu olan bazı derslerin bazı üniversitelerde seçmeli ders olarak verildiği ve ders isimlerinin farklılaşabildiğini belirlemişlerdir. Çakmak ve İstanbullu Dinçer (2018), turizm fakültelerindeki turizm rehberliği bölümlerinin müfredatlarını Türk kimliği bağlamında inceledikleri çalışmada, müfredat içeriklerinin daha çok Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti üzerine derslerin olduğunu belirlemişlerdir.

Temizkan ve Ergün (2018), gerçekleştirdikleri çalışmada Türkiye'deki turist rehberliği eğitimini turist rehberliği ile ilgili eğitim-öğretim veren kurumlar ve kontenjanlarını inceleyerek değerlendirmişlerdir. Çalışmalarında ÖSYM'nin ve yüksek lisans eğitimi veren

üniversitelerin çevrimiçi sitelerinin inceleyerek doküman incelemesi yapmışlardır. Sonuç olarak turist rehberliği ile ilgili açılan kontenjanların yüksek olduğu belirlenmiştir. Akdu vd. (2018), turist rehberliğinde bir uzmanlık alanı olarak sağlık turizmi rehberliği konusunu araştırdıkları çalışmada, sağlık turizm rehberliği ile ilgili verilen mevcut lisans derslerinin temel sağlık bilgisi ve ilkyardım olduğunu ve sağlık turizmi isimli dersin de üç üniversitedeki turizm rehberliği müfredatında yer aldığını belirlemişlerdir.

Yenipınar ve Kardaş (2019), ise turizm rehberliği lisans müfredatlarını güncellik, sektör beklentisi ve mesleki ihtiyaç bağlamında incelemiştir. Sonuç olarak, müfredatlardaki derslerin beklentileri karşıladığı, fakat güncellik, bölgesel temalı dersler ve yabancı dil kapsamında sınırlı olduğunu belirlemişlerdir. Tanrısever vd. (2019), dünyada turist rehberliği eğitiminin neleri kapsadığını ve belli ülkelerde nasıl turist rehberi olunabildiğini araştırmışlardır. Fransa ve A.B.D.'inde turist rehberi olmak için eğitim şartının olmadığını belirlemişlerken, Güney Afrika Cumhuriyeti'nde ise 3 haftalık kısa bir eğitimle turist rehberi olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Profesyonel turist rehberi olabilmek için Arjantin'de ise 5 yıllık bir eğitim verilmektedir. Avrupa ülkelerinde ise verilen turist rehberliği eğitimi 3 ay – 2 yıl arasında değişmektedir. Yağcı vd. (2019), uzaktan eğitim ile eğitim alan lisans düzeyindeki turist rehberlerinin uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla çalışma gerçekleştirmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin uzaktan eğitimi zaman ve maddi olan kısıtları ortadan kaldırdığına fakat yüz yüze eğitim gibi etkili olmadığını düşünmektedir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın evrenini Türkiye'de lisansüstü düzeyde turist/turizm rehberliği eğitimi veren üniversitelerin müfredatları oluşturmaktadır. Ön lisans ve lisans düzeyindeki turizm rehberliği müfredatlarının kapsam dışından bırakılmasının nedeni, bu konuda daha önceden çalışmaların (Güven ve Ceylan, 2014; İşçeli ve Kılıç, 2018; Yenipınar ve Kardaş, 2019) gerçekleştirilmiş olmasıdır. Bir diğer neden ise çalışmanın hedefi son yıllarda sayısı artmaya başlayan lisansüstü turizm rehberliği eğitimine katkı sunmaktır. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından onaylı tezli ve tezsiz turizm rehberliği yüksek lisans eğitimi veren üniversiteler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Lisansüstü eğitim veren üniversiteler ve programlar

Üniversite	Program İsmi	Tezli	Tezsiz
Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ)	Turizm Rehberliği		√
Akdeniz Üniversitesi (AÜ)	Turizm Rehberliği	√	√
Batman Üniversitesi (BTÜ)	Turizm Rehberliği	√	√
Çanakkale Onsekiz Mart Üniv. (COMÜ)	Turist Rehberliği	√	√
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (EGÜ)	Turist Rehberliği		√
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi (İKCÜ)	Turist Rehberliği	√	√
Kapadokya Üniversitesi (KÜN)	Turist Rehberliği		√
Mardin Artuklu Üniversitesi (MAÜ)	Turizm Rehberliği		√
Necmettin Erbakan Üniversitesi (NEÜ)	Ekoturizm Rehberliği	√	√
Recep Tayyip Erdoğan Üniv. (RTEÜ)	Turizm Rehberliği		√
Şırnak Üniversitesi (ŞÜ)	Ekoturizm Rehberliği	√	√
Ankara HBV Üniversitesi (AHBV)	Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	√	
Balıkesir Üniversitesi (BÜ)	Turizm Rehberliği	√	
Ege Üniversitesi (EGEÜ)	Rekreasyon ve Turist Rehberliği	√	
Giresun Üniversitesi (GRÜ)	Ekoturizm Rehberliği	√	
Kırklareli Üniversitesi (KLÜ)	Turizm Rehberliği	√	
Mardin Artuklu Üniversitesi (MAÜ)	İnanç Turizm Rehberliği	√	
Mersin Üniversitesi (MEÜ)	Turizm Rehberliği	√	
Nevşehir HBV Üniversitesi (NHBV)	Turizm Rehberliği	√	
Pamukkale Üniversitesi (PAÜ)	Turizm Rehberliği	√	
Selçuk Üniversitesi (SÜ)	Seyahat İşletmeciliği ve Turist Rehberliği	√	
Toplam		16	11

*Tablo 02.02.2021 tarihinde hazırlanmıştır.

Tablo 1’de görüldüğü üzere tezli yüksek lisans düzeyinde 7 adet turizm rehberliği, 2 adet turist rehberliği, 1 adet seyahat işletmeciliği ve turizm rehberliği, ve 1 adet rekreasyon ve turist rehberliği, 1 adet seyahat işletmeciliği ve turist rehberliği, 3 adet ekoturizm rehberliği ve 1 adet inanç turizmi rehberliği olmak üzere toplam 16 program olduğu belirlenmiştir. Tezsiz yüksek lisans düzeyinde 5 adet turizm rehberliği, 4 adet turist rehberliği ve 2 adet ekoturizm rehberliği olmak üzere toplam 11 adet program belirlenmiştir. Doktora düzeyinde ise turist/turizm rehberliği eğitimi bulunmamaktadır. Bundan dolayı lisansüstü düzeyde toplam 27 adet program mevcuttur. Tablo 1’deki bütün programların ders müfredatlarına 02.02.2021 tarihinde web sitelerinden erişilmiştir. Web siteleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Lisansüstü eğitim veren programların müfredatlarının yer aldığı web siteleri

Üniv.	Web Siteler
AKÜ	https://sosbil.aku.edu.tr/anabilim-anasanat-dallari-mufredatlar/
AÜ	https://obs.akdeniz.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=05803884033303110032202389603523036582333453556037840#
BTÜ	https://obs.batman.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=055738840377703330035505333603313836582333453556037840#
COMÜ	https://lee.comu.edu.tr/ders-programlari-r29.html
EGÜ	https://ects.ogu.edu.tr/Yukseklisans
İKCÜ	https://ubs.ikc.edu.tr/AIS/OutcomeBasedLearning/Home/Index?id=396&culture=tr-TR

KÜN	https://bilgipaketi.kapadokya.edu.tr/Pages/Courses.aspx?lang=tr-TR&academicYear=2020&facultyId=9&programId=13&menuType=unit
MAÜ	https://obs.artuklu.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=050537735388803330035505378403732237679344603444832240#
NEÜ	https://obs.erbakan.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=081&curSunit=305000452
RTEÜ	http://bologna2.erdogan.edu.tr/tr/programlar/5369?programId=1133
ŞÜ	https://obs.sirnak.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=032132210377703550037707311203313833291389203111233360#
AHBV	https://obs.hacibayram.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0768333153555036600388083224021462197333453444833360#
BÜ	https://obs.balikesir.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=25&curSunit=5232
EGEÜ	http://ebp.ege.edu.tr/DereceProgramlari/Detay/2/60956/8037/932001
GRÜ	https://ubs.giresun.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=tr-TR&Mod=2
KLÜ	https://obs.klu.edu.tr/oibs/bologna/index.aspx?lang=tr&curOp=showPac&curUnit=81&curSunit=716264
MEÜ	http://sbe.mersin.edu.tr/sbe/sabitsayfa.php?id=83
NHBV	http://ects.nevsehir.edu.tr/ects/bilgipaketi/dil/tr/bolum/801021/sayfa/1
PAÜ	https://ebs.pusula.pau.edu.tr/BilgiGoster/Program.aspx?lng=1&dzy=6&br=427&bl=8522&pr=732#dersPlanAKTS
SÜ	https://bologna.selcuk.edu.tr/tr/Dokumanlar

Karşılaştırma için Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nde sertifika programlarında okutulacak zorunlu dersler kullanılmıştır. Bu dersler; genel turizm bilgisi ve turizm mevzuatı; meslek etiği ve meslek dersi; dinler tarihi; Türkiye'nin tarihi ve turizm coğrafyası; iletişim becerileri; genel Türk tarihi ve kültürü; arkeoloji; Türk dili ve edebiyatı; mitoloji; anadolu medeniyetleri tarihi; turizm sosyolojisi; Türkiye'nin flora ve faunası, doğa tarihi; müzecilik; genel sağlık bilgisi, ilkyardım, sağlık turizmi, turist sağlığı; türk halk bilimi ve geleneksel türk el sanatları; sanat tarihi, ikonografi (TUREB, 2018). Dünyadaki turist rehberliği eğitimini inceleyen Tanrıseven vd.'nin (2019) çalışma sonucunda dünyada ortak olarak verildiğini belirledikleri derslerin sosyoloji, mitoloji, toplum bilimi, coğrafya, arkeoloji, dinler tarihi, sanat tarihi ve tarih olduğu dikkate alınırsa Türkiye'deki sertifika programındaki derslerin turist rehberliği mesleği için dünya standartlarında olduğu söylenebilir.

4. BULGULAR

Çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikle sertifika programında okutulan zorunlu dersler kapsamında tezsiz programların ders müfredatları karşılaştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Sertifika programı dersleri ile tezsiz programların derslerinin karşılaştırılması

	AKÜ	AÜ	İKCÜ	BTÜ	COMÜ	EGÜ	KÜN	MAÜ	NEÜ	RTEÜ	ŞÜ
Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı	Z	S	Z			Z	Z	Z		Z	S
Meslek Etiği ve Meslek Dersi	S	Z	Z			Z	Z	Z	Z	S	S
Dinler Tarihi	S	S	Z		S	Z	Z	Z	Z	S	S
Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası	S	S	Z			Z	Z	Z		S	
İletişim Becerileri	S		Z		S	Z		Z		S	
Genel Türk Tarihi ve Kültürü	S		Z	S	S	Z		Z		S	
Arkeoloji	S	S	Z	S	Z	Z	S	Z		S	S
Türk Dili ve Edebiyatı	S		Z							S	
Mitoloji	S	S	Z	S	Z	Z	S	Z	S	S	S
Anadolu Medeniyetleri Tarihi	S	S	Z	S	Z	Z	S	Z		S	S
Turizm Sosyolojisi	S		Z	S	S	S		Z		S	
Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi	S		Z	S		Z		Z		S	S
Müzecilik	S		Z	S		Z		Z		S	S
Genel Sağlık Bilgisi, Ilkyardım, Sağlık Turizmi	S	S	Z		S	Z	Z	Z		S	
Turist Sağlığı	S		Z		S					S	
Türk Halk Bilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları	S		Z			Z		Z		S	S
Sanat Tarihi, İkonografi	S	S	Z	S	S	Z	Z	Z		S	S

Tablo 3’de görüldüğü üzere sertifika programında verilen derslerin tamamı zorunlu olarak sadece İzmir Katip Çelebi Üniversitesi tezsiz yüksek lisans programında verilmektedir. Fakat bu üniversitenin müfredatında “mitoloji” ile “ikonografi” ve “sağlık turizmi” ile “turist sağlığı” derslerinin tek ders olarak, “sanat tarihi” dersinin ise “ikonografi” dersinden ayrı tek ders olarak verildiği belirlenmiştir. Müfredatı sertifika dersleri ile kısmen uyumlu olan ve dersleri zorunlu olarak veren ikinci program ise Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Mardin Artuklu Üniversitesi tezsiz yüksek lisans programlarıdır. Fakat Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nde “arkeoloji” ile “müzecilik”, “Türkiye turizm coğrafyası ile flora faunası” ve “mitoloji” ile “Anadolu medeniyetleri tarihi” dersleri tek ders olarak verildiği belirlenmiştir. Mardin Artuklu Üniversitesi’nde ise “mitoloji” ve “ikonografi” birleşik ders olarak verilirken, “sanat tarihi” dersi ise tek ders olarak verilmektedir. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi tezsiz yüksek lisans programlarının müfredatlarında ise “genel turizm bilgisi” ve “turizm mevzuatı” dersinin zorunlu, geriye kalan diğer sertifika derslerinin ise seçmeli olarak verildiği belirlenmiştir. Afyon Kocatepe Üniversitesi’nde “arkeoloji” ile “müzeciliğin” tek ders olarak müfredatta yer almaktadır. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi’nde ise “arkeoloji” ve “müzecilik” dersleri birleşik bir ders olarak ve “meslek etiği ve meslek dersi” isimli dersinin de “meslek etiği ve sosyal sorumluluk” dersi olarak

müfredatta yer aldığı belirlenmiştir. Akdeniz Üniversitesi tezsiz müfredatlarında “mitoloji” ile “ikonografi” derslerinin birleştirilip tek ders olarak yer aldığı belirlenmiştir. Genel olarak tezsiz programların müfredatlarında “arkeoloji”, “sanat tarihi”, “ikonografi”, “mitoloji” ve “müzecilik” derslerinin uygun bir şekilde birleştirilerek yer aldığı söylenebilir.

Sertifika programında okutulan zorunlu dersler kapsamında tezli programların ders müfredatları karşılaştırma sonuçları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Sertifika programı dersleri ile tezli programların derslerinin karşılaştırılması

	AÜ	AHBV	BÜ	EGEÜ	İKCÜ	MEÜ	NHBV	BTÜ	COMÜ	SÜ	NEÜ	ŞÜ	GRÜ	KLÜ	MAÜ	PAÜ
Genel Turizm Bilgisi ve Turizm Mevzuatı							S					S				
Meslek Etiği ve Meslek Dersi			S				S		S	S	Z	S		Z	S	
Dinler Tarihi				S							Z	S			S	S
Türkiye'nin Tarihi ve Turizm Coğrafyası						S	S						S		S	S
İletişim Becerileri			S			S	S		S				S	S		S
Genel Türk Tarihi ve Kültürü								S								
Arkeoloji	S		S				S	S				S	S			
Türk Dili ve Edebiyatı																
Mitoloji	S				S		S	S			S	S	S	S		
Anadolu Medeniyetleri Tarihi			S				S	S				S	S		S	S
Turizm Sosyolojisi						S		S	S						S	
Türkiye'nin Flora ve Faunası, Doğa Tarihi								S				S	S			
Müzecilik	S		S		S		S	S				S	S	S		S
Genel Sağlık Bilgisi, İlk Yardım, Sağlık Turizmi																
Turist Sağlığı																
Türk Halk Bilimi ve Geleneksel Türk El Sanatları		S			Z							S				S
Sanat Tarihi, İkonografi	S						S	S				S	S			S

Sertifika programında yer alan “Türk dili ve edebiyatı”, “genel sağlık bilgisi, ilkyardım, sağlık turizmi” ve “turist sağlığı” derslerinin üniversitelerdeki herhangi bir tezli turist/turizm rehberliği programının müfredatında yer almadığı belirlenmiştir. Sertifika programında yer alan “genel Türk tarihi ve kültürü” dersi ise sadece Batman Üniversitesi tezli turizm rehberliği program müfredatında seçmeli ders olarak yer almaktadır. Genel olarak, sertifika program derslerinden “müzecilik”, “meslek etiği ve meslek dersi”, “iletişim becerisi”, “arkeoloji”,

“mitoloji”, “Anadolu medeniyetleri tarihi” ve “sanat tarihi ve ikonografi” derslerinin üniversitelerdeki tezli turizm rehberliği program müfredatlarında ders olarak yer aldığı söylenebilir. Ankara HBV, Selçuk Üniversitesi ve Ege Üniversitelerinde sadece bir adet seçmeli ders sertifika programı dersleriyle uyumludur. Bu üç üniversitedeki programların sadece turizm rehberliği değil de rekreasyon ve seyahat işletmeciliği ile beraber isimli program olması bunun nedeni olarak gösterilebilir. Çünkü program müfredatlarındaki dersler ağırlıklı olarak seyahat işletmeciliği ile ilgili derslerdir. Necmettin Erbakan Üniversitesi’ndeki programın adı ekoturizm rehberliği olduğu için ağırlıklı olarak ekoturizme yönelik dersler müfredatında yer almakta olup, sertifika programındaki derslerden sadece üç tanesi müfredatında yer almaktadır. Akdeniz Üniversitesi tezli müfredatında “mitoloji” ile “ikonografi” derslerinin ve Nevşehir HBV üniversitesinde ise “arkeoloji” ve “müzecilik” derslerinin ortak olarak verildiği belirlenmiştir. Nevşehir HBV üniversitesinde “sanat tarihi” ile “ikonografi” ise ayrı dersler olarak verilmektedir. Tezsiz programların müfredatlarındaki gibi tezli programların müfredatlarında da “arkeoloji”, “sanat tarihi”, “ikonografi”, “mitoloji” ve “müzecilik” derslerinin uygun bir şekilde birleştirilerek yer aldığı söylenebilir.

Yabancı dil bağlamında, lisansüstü turizm rehberliği programlarının müfredatlarında sadece Şırnak Üniversitesi ekoturizm rehberliği tezli ve tezsiz programlarının müfredatlarında seçmeli olarak herhangi “mesleki İngilizce” ve “Arapça” yabancı dil derslerinin olduğu belirlenmiştir.

Müfredatlar bölgesel temalı dersler kapsamında da incelenmiştir ve bulgular Tablo 5’de gösterilmiştir. Belirlenen ders sayısı az olduğundan dolayı tezli ve tezsiz müfredatlarla ilgili bulgular tek tablo olarak verilmiştir.

Tablo 5. Bölgesel temalı dersler

	AÜ Tezli	EGEÜ Tezli	İKCU Tezli	BTÜ Tezli	BTÜ Tezsiz	MAÜ Tezsiz
İzmir ve Rehberlik		√				
Turizm Rehberliğinde Bölgesel Uzmanlaşma: Ege, Akdeniz ve Doğu / Güneydoğu Anadolu			√			
Doğu Akdeniz Rehberliği	√					
Doğu Roma İmparatorluğu Döneminde İstanbul		√				
Güneydoğu Anadolu Bölgesi Yerel Değerler				√	√	√

Tablo 5 incelendiğinde beş adet bölgesel temalı ders verildiği görülmektedir. Ege Üniversitesi müfredatında ‘İzmir ve Rehberlik’ ve ‘Doğu Roma İmparatorluğu Döneminde İstanbul’, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi tezli müfredatında ‘Turizm Rehberliğinde Bölgesel Uzmanlaşma: Ege, Akdeniz ve Doğu / Güneydoğu Anadolu’, Akdeniz Üniversitesi tezli müfredatında ‘Doğu Akdeniz Rehberliği’, Batman Üniversitesi tezli ve tezsiz müfredatı ile Mardin Artuklu Üniversitesi tezsiz müfredatında ‘Güneydoğu Anadolu Bölgesi Yerel Değerler” dersleri bulunmaktadır.

Son yıllarda turizm rehberliği ile ilgili bir uzmanlığa yönelik ‘ekoturizm rehberliği’ ve ‘inanç turizm rehberliği’ tezli ve tezsiz yüksek lisans programları açılmaya başlamıştır. Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesinde ‘inanç turizmi’ ve Giresun Üniversitesi bünyesinde ‘ekoturizm rehberliği’ programlarının açılması, bu üniversitelerin bulunduğu bölgeler göz önünde bulundurulunca bölgesel ve uzmanlık gerektiren rehberlik alanlarındaki ihtiyaca yönelik olduğu söylenebilir. Bundan dolayı, araştırmada incelenen 27 adet tezli ve tezsiz yüksek lisans programlarının ders müfredatları belli uzmanlaşmaya yönelik verilen dersler kapsamında da incelenmiştir. Tezli programların müfredatlarında yer alan uzmanlık ile ilgili dersler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Tezli program müfredatlarında belli uzmanlık ile ilgili dersler

	AHBV	BÜ	EGEÜ	MEÜ	BTÜ	COMÜ	SÜ	NEÜ	ŞÜ	GRÜ	KLÜ	MAÜ	PAÜ
Türk Mutfağı / Kültürü		√			√		√		√	√	√		√
İnanç Turizmi	√	√		√							√	√	√
Alternatif Turizm			√										
Sanat / Edebiyat Turizmi				√	√								
Özel İlgi Turizmi						√				√			√
Gastronomi Turizmi							√						
Ekoturizm								√		√	√		
Eko-Gastronomi								√	√				
Tarımsal Ekoturizm									√	√			
Botanik Turizm									√				
Permakültür										√	√		
Türkiye Anıt Ağaç ve Orman									√	√			
İslam Kültür ve Sanatı												√	

Tablo 6’da görüldüğü üzere toplam 13 adet belli uzmanlığa yönelik ders turizm rehberliği tezli program müfredatlarında yer almaktadır. Üç adet tezli programın müfredatında belli uzmanlığa yönelik ders olmadığı belirlenmiştir. Önemli olan nokta, “sağlık turizmi” dersinin

sertifika programı derslerinden biri olmasına tezli program müfredatlarında yer almamasıdır. Akdu vd.'nin (2018) turist rehberliğinde sağlık turizminde uzmanlaşma ile ilgili gerçekleştirdikleri çalışmada lisans müfredatlarını incelemiş ve sonuç olarak sağlık turizmi isimli dersin sadece üç üniversitenin lisans müfredatında yer aldığını belirlemişlerdir. Tezli programlar da ise yer almamaktadır. “Türk mutfağı / kültürü” ve “inanç turizmi” dersleri yoğun olarak tezli müfredatlarında yer almaktadır. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Giresun Üniversitesi ve Şırnak Üniversitesi tezli programları ekoturizm rehberlik olduğundan bu programların müfredatlarında “ekoturizm”, “eko-gastronomi”, “tarımsal ekoturizm” gibi uzmanlık dersleri yer almaktadır. Kırklareli Üniversitesi’nde program adı turizm rehberliği olmasına rağmen “ekoturizm”, “inanç turizmi” ve “permakültür” uzmanlık dersleri yer almaktadır.

Tezsiz programların müfredatlarında yer alan uzmanlık ile ilgili dersler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Tezsiz program müfredatlarında belli uzmanlık ile ilgili dersler

	AKÜ	EGÜ	İKCU	BTÜ	COMÜ	KÜN	MAÜ	NEÜ	RTEÜ	ŞÜ
Yiyecek-İçecek ve Mutfak Kültürü	√			√			√		√	√
Sağlık Turizmi	√	√	√						√	
Özel İlgi Turizmi					√				√	
Türk Mutfağı		√					√		√	
Sanat / Edebiyat Turizmi				√						
Ekoturizm								√	√	
Eko-Gastronomi								√		√
Tarımsal Ekoturizm										√
Botanik Turizm										√
Türkiye Anıt Ağaç ve Ormanlar										√
İnanç Turizmi					√					
Gastronomi Rehberlik						√				

Tablo 7’de görüldüğü üzere toplam 12 adet belli uzmanlığa yönelik ders turizm rehberliği tezsiz program müfredatlarında yer almaktadır. Bir adet tezli programın müfredatında belli uzmanlığa yönelik ders olmadığı belirlenmiştir. Tezli derslerin aksine tezsiz programların 4’ünde “sağlık turizm” dersi müfredatta yer almaktadır. Kapadokya Üniversitesi’nde ise “gastronomi rehberlik” uzmanlığa yönelik ders mevcuttur. Tezsiz programların müfredatlarında en fazla uzmanlığa yönelik derse müfredatında yer veren üniversiteler ise Recep Tayyip Erdoğan

Üniversitesi ve Şırnak Üniversitesi'dir. Sağlık turizmi dersinin Akdeniz Üniversitesi lisansüstü ders müfredatında 'genel sağlık bilgisi ve ilkyardım' dersi olduğundan dolayı Tablo 3'de 'genel sağlık bilgisi, ilkyardım ve sağlık turizmi' sertifika dersinde seçmeli olarak işaretlenmiştir. Bundan dolayı Tablo 7'de Akdeniz Üniversitesi lisansüstü ders müfredatında sağlık turizmi belli bir uzmanlığa yönelik ders olarak seçilmemiştir. Turizm endüstrisinde her geçen gün özel ilgi turizm çeşitlerinin arttığı görülmektedir. Ekoturizm, sağlık ve inanç gibi özel bilgi gerektiren alanlarda konuya ayrıntılarıyla hakim bir profesyonel rehberinin anlatımı tabiki daha fazla tatmin sağlayacaktır. Bundan dolayı, profesyonel turist rehberleri ilgi alanlarını göz önüne alarak uzmanlaşmalıdır (Gündüz, 2002).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada turizm rehberliği sertifika programında yer alan dersler ile üniversitelerde lisansüstü düzeyde turizm rehberliği veren programların müfredatları karşılaştırılarak uyumun ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda, sertifika programında verilen derslerin genel olarak tezli ve tezsiz yüksek lisans müfredatlarında kısmen yer aldığı; bu derslerin çoğunun seçmeli ders olarak verildiği; mitoloji, ikonografi, müzecilik, sanat tarihi ve arkeoloji derslerinin ise birleştirilip tek ders adı altında verildiği ve zorunlu veya seçmeli olarak Şırnak Üniversitesi haricinde herhangi bir yabancı dil dersi verilmediği ortaya çıkarılmıştır. Lisansüstü turizm rehberliği müfredatlarında sadece altı üniversitedeki programda bölgesel temalı ders olduğu ve belli bir uzmanlığa yönelik dersler kapsamında ise müfredatlarda genel olarak inanç turizmi, sağlık ve mutfak kültürüne yönelik olduğu belirlenmiştir. Bulgular ışığında turist/turizm rehberliği lisansüstü programlarının müfredatları için şu önerilerde bulunulmuştur;

- Tezli veya tezsiz program olması gözetilmeksizin turizm rehberliği lisansüstü programlarında sertifika programında verilen derslerin uygun olanlarının birleştirilerek, zorunlu ders olarak verilmesi gerekmektedir. Temizkan ve Ergün (2018) gerçekleştirdikleri çalışmada turist rehberliği eğitim standartının oluşturulmasındaki en önemli engelin, turist rehberliği eğitiminin bakanlık ve ön lisans, lisans ve yüksek lisans olarak dört şekilde verilmesi olarak göstermiştir. Bundan dolayı, verilen eğitimlerin ön lisans, lisans ve yüksek lisans ders içerikleri bağlamında uyumlaştırılması için gerekli adımların atılması gerekmektedir.

- Turizm rehberliği lisansüstü programlara başvuru için yabancı dil puanı istenmesi önerilmektedir. Çünkü özellikle tezsiz programlarda dil puanı istenmemekte ve ders müfredatlarında Şırnak Üniversitesi haricinde yabancı dil dersi bulunmamaktadır. Oysaki tezsiz turizm rehberliği programlarına herhangi bir lisans mezunu olmak yeterli olduğundan en azından yabancı dil konusunda sorun yaşanmaması için başvuru aşamasında yabancı dil şartı konulabilir. Çünkü profesyonel turist rehberliği çalışma kartı başvurusu için YDS veya TUREB dil sınavından 75 dil puanı alma şartı mevcuttur.
- Seçmeli dersler arasında üniversitenin bulunduğu ilçe, il veya bölge ile uyumlu belli uzmanlık gerektiren derslerin müfredatlarda yer alması önerilmektedir. Ayrıca uygulamaya yönelik müze gezisi veya belli bölgelerde turlara katılma derslerine müfredatlarda yer verilmelidir.
- Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere, odalar tarafından, turizm çeşitliliği dikkate alınarak, bölgelerine göre uzman turist rehberi yetiştirmek ve turist rehberlerini çeşitli konularda eğitmek amacıyla uzmanlık eğitimi programları düzenleyebilmektedir. Bu kapsamda, turizm rehberliği anabilim dalı olan üniversitelerde belirli uzmanlık gerektiren alanlar için lisansüstü program açmak yerine, çalışma kartı olan rehberlere yönelik odalar ile ortak sertifika programları düzenlenmelidir. Örneğin; ekoturizm rehberliği, inanç turizmi rehberliği, gastronomi turizmi rehberliği, sağlık turizmi rehberliği sertifika programları.
- Akademik anlamda kariyer yapmak isteyen lisansüstü turizm rehberliği mezunlarına yönelik turizm rehberliği doktora programının açılması gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda, gerekli altyapı ve üstyapının oluşturularak belli üniversitelerde turizm rehberliği doktora programının açılması önerilmektedir.
- Günümüzde 2 yıllık önlisans, 4 yıllık lisans ve tezli ya da tezsiz yüksek lisans mezunu kişiler turist rehberliği ruhsatnamesi aldıklarında mesleki olarak eşit statüye gelmektedirler. Bu kapsamda aldıkları taban ücret aynı olmakta ve piyasada statü olarak hiçbir farkları bulunmamaktadır. Bu konuda öncelikle taban ücretlerde kişinin aldığı eğitime göre taban ücret belirlenmesi önerilmektedir. Bu sebeple verilen ruhsatnameler ayrı kategoryeye ayrılmalıdır. Örneğin; A tipi turist rehberliği

ruhsatnamesi sadece önlisans mezunlarına, B tipi lisans mezunlarına ve C tipi de yüksek lisans mezunlarına verilmeli.

6. KAYNAKÇA

- Ahipaşaoğlu, S. (2001). Turizmde Rehberlik. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Akdu, U., Karakaş, D., Zurnacı, J. ve Tabu, Ö. (2018). Turizm rehberliğinde alan uzmanlığı önerisi: sağlık turizmi rehberliği. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2), 124-138.
- Arslantürk, Y. (2010). Yükseköğretim düzeyinde turist rehberliği eğitimi veren öğretim kurumlarında uygulanan eğitime yönelik öğrenci algılamaları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 63-78.
- Baltacı F., Üngören E., Avsallı H. ve Demirel, O.N. (2012). Turizm eğitimi alan öğrencilerin eğitim memnuniyetlerinin ve geleceğe yönelik bakış açılarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(1), 17-25.
- Çakmak, T. F. ve İstanbullu Dinçer, F. (2018). Turist rehberliği bölümleri ders programlarının “Türk kimliği” açısından incelenmesi. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 2(2), 67-75.
- Çokışler, N. (2017). Turizm rehberliği eğitiminde çeyrek asırdır değişmeyen parçalanmış yapı sorunu. 3. Turizm Şurası Tebliğler Kitabı – 2, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 325-335.
- Değirmencioğlu, A. Ö. (2001). Türkiye’de turizm rehberliği eğitimi üzerine bir araştırma. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 12, 189-196.
- Eker, N. ve Zengin, B. (2016). Turist rehberliği eğitiminin değerlendirilmesi: profesyonel turist rehberleri üzerinde bir uygulama. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 65-74.
- Gündüz, S. (2002). Turist rehberliği eğitimi ve üniversitelerle Turizm Bakanlığı arasındaki koordinasyona yönelik bir model önerisi. *Turizm Eğitimi Konferansı*, Turizm Bakanlığı, Ankara, 11-13 Aralık 2002.
- Güven, Ö. Z. ve Ceylan, U. (2014). Lisans ve ön lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren okullardaki müfredatların turizm rehberliği meslek yönetmeliğine uygunluğunun incelenmesi. 15. Ulusal Turizm Kongresi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 186-195.
- Hacıoğlu, N. (2008). Türkiye’de profesyonel turist rehberliği eğitiminde yeni bir yaklaşım. 3. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir, 224-247.
- İşçeli, Z. ve Kılıç, G. (2018). Lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi veren fakültelerin müfredatlarının incelenmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(1), 41-56.
- Özbay, R. (2002). Turist rehberliği eğitimde nereye?. *Turizm Eğitimi Konferansı*, Turizm Bakanlığı, Ankara, 11-13 Aralık 2002.

- Tanrısever, C., Bektaş, İ. ve Koç, D. (2019). Dünyada turist rehberliği eğitimi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 2(1), 44-56.
- Temizkan, S. ve Ergün, B. (2018). Türkiye’de turist rehberliği öğretiminin değerlendirilmesi. *Turist Rehberliği Dergisi*, 1(2), 95-104.
- Tolga, Ö., Korkmaz, H. ve Atay, L. (2015). Lisans düzeyindeki turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 26-41.
- TUREB (2018). 6326 Sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu. Ankara: Dönmez Ofset.
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu (2012). Resmi Gazete: [URL: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120622-2.htm>] (Erişim: 07 Temmuz 2020).
- WFTGA (2020). What is tour guide? [URL: <http://www.wftga.org/tourist-guiding/what-tourist-guide>] (Erişim: 07 Temmuz 2020).
- Yağcı, K., Efendi, M. ve Akçay, S. (2019). Turist rehberliği öğrencilerinin uzaktan eğitim kavramına bakış açıları. *Journal of Travel and Tourism Research*, 14, 118-136.
- Yarcan, Ş. (2007). Profesyonel turist rehberliğinde mesleki etik üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 33-44.
- Yenipınar, U. ve Kardaş, K. (2019). Turizm rehberliği bölümleri müfredat geliştirme önerisi. *Journal of Travel and Tourism Research*, 15, 1-26.
- Yenipınar, U. ve Zorkirişçi, A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde turist rehberliği eğitimi. *Cag University Journal of Social Sciences*, 10(2), 111-136
- Yenipınar, U., Çınar, B. ve Bak, E. (2017). Turist rehberliği eğitimi ve mesleğin güncel sorunları ve çözüm önerileri. 3. Turizm Şurası Tebliğler Kitabı – 2, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 306-320.